

SERBIAN ACADEMY OF SCIENCES AND ARTS

SCIENTIFIC MEETINGS

Volume CLXVII

DEPARTMENT OF LANGUAGE AND LITERATURE

Book 28

SLAVONIC TERMINOLOGY TODAY

Accepted at the 5th meeting of the Department of Language and Literature
of 30th May, 2017, on the basis of reviews presented by *Predrag Piper*
and *Rajna Dragičević*

Editors

PREDRAG PIPER, full member of the Academy
Dr VLADAN JOVANOVIĆ

BELGRADE

2017

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ

НАУЧНИ СКУПОВИ

Књига CLXVII

ОДЕЉЕЊЕ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ

Књига 28

СЛОВЕНСКА ТЕРМИНОЛОГИЈА ДАНАС

Примљено на V скупу Одељења језика и књижевности
од 30. маја 2017. године, на основу реферата
академика *Предрага Пипера* и проф. др *Рајне Драгићевић*

Уредници

академик ПРЕДРАГ ПИПЕР

др ВЛАДАН ЈОВАНОВИЋ

БЕОГРАД

2017

Издају
Српска академија наука и уметности
и
Институт за српски језик САНУ

Уређивачки одбор

Предраг Пипер, редовни члан САНУ, Слободан Реметић, редовни члан АНУРС,
проф. др Мато Пижурица, проф. др Срето Танасић, проф. др Софија
Милорадовић, проф. др Рајна Драгићевић, доц. др Исидора Бјелаковић,
проф. др Викторија Людвигівна Иващенко, проф. др Сергей Викторович
Гринев-Гриневић, др Сергей Дмитриевич Шелов, prof. dr Ewa Wolnicz-Pawłowska,
к. ф. н. Вячеслав Константинович Щербин, др Марина Спасојевић и
др Владан Јовановић

Рецензенти појединачних радова

проф. др Слободан Реметић, редовни члан АНУРС, проф. др Гордана Јовановић,
проф. др Мато Пижурица, проф. др Људмила Поповић, проф. др Срето Танасић,
dr Peter Weiss, prof. dr Ewa Wolnicz-Pawłowska, проф. др Рајна Драгићевић,
проф. др Душко Витас, проф. др Сергей Викторович Гринев-Гриневић,
проф. др Софија Милорадовић, проф. др Александар Милановић, др Марта
Бјелетић, др Снежана Петровић, др Викторија Людвигівна Иващенко,
доц. др Исидора Бјелаковић, к.ф.н. Вячеслав Константинович Щербин,
др Владан Јовановић

Лектор и коректор радова на српском језику
Марија Селаковић

Коректура резимеа на енглеском језику
Clare McGinn Zubac

Превод и коректура резимеа на руском језику
Свејлана Гољак, Эльвира Анатольевна Сорокина

Коректура радова на руском језику
Эльвира Анатольевна Сорокина

Припрема за штампу
Милан Тасић

Тираж 400 примерака

Штампа
Службени гласник, Београд

САДРЖАЈ

Уводно слово 9

I. ПОГЛЕД НА РАЗВОЈ ТЕРМИНОЛОШКИХ И ТЕРМИНОГРАФСКИХ ИСТРАЖИВАЊА У СЛОВЕНСКИМ ЈЕЗИЦИМА. ПРАВЦИ У ТЕРМИНОЛОГИЈИ

Викторія Людвігівна Іващенко: Слов'янське термінознавство:
проблематика й перспективи розвитку 15

Эльвира Анатольевна Сорокина: Формирование теории
языка для специальных целей (ЯСЦ) 29

Сергей Викторович Гринев-Гриневич: Антропологистика
как современное развитие терминоведения 41

Кацярына Пятроўна Любецкая: Спецыяльная лексіка
беларускай мовы як аб'ект даследавання беларускіх
лінгвістаў у канцы ХХ – пачатку ХХІ стст. 51

Marta Małachowicz: Prace dyplomowe z dziedziny terminologii
i terminografii powstałe w instytucie komunikacji
specjalistycznej i interkulturowej uniwersytetu
warszawskiego w latach 2010–2015 61

II. ТЕРМИНОЛОГИЈА И РЕЧНИЦИ

Сергей Дмитриевич Шелов: Универсальный терминологический
словарь: новый тип терминологических словарей 71

Юрий Николаевич Марчук: Проблемы многоязычной
терминографии 85

Марија С. Ђинђић: Обрада лингвистичких и
граматичких термина у двојезичном описном
речнику (на примеру Новог турско-српског речника /
Yeni Türkçe-Sırpça Sözlük) 91

Данко Шипка: Двојезична терминологија исламских термина	101
Рада Стијовић, Олга Сабо, Ранка Станковић: Речник САНУ као база термилошких речника (на примеру Речника кулинарства)	109
Володимир Володимирович Дубичинський: Терминографичні праці харківських лексикографів	125
Вячеслав Константинович Щербин: Отраслевая лексикографија Беларуси	135

III. ГРАМАТИЧКА И ЛИНГВИСТИЧКА ТЕРМИНОЛОГИЈА

Јованка Радић: О логичким основама српских лингвистичких термина на <i>-ица</i> и <i>-ина</i>	149
Милош М. Ковачевић: О термину субјекат у србистици	173
Вељко Ж. Брборић: Српска правописна терминологија данас – у науци и настави	187
Драго Тешановић: Централни и периферни суфикси у српској дериватологији	197
Сања Ж. Ђуровић: Основни појмови морфематике српског језика	213
Марина Љ. Спасојевић: Појмовно-термилошки апарат при проучавању глаголског вида и сродних појава у србистици у светлу аспектолошких приступа	229
Наташа С. Вуловић: Употреба основних фразеолошких термина у српској (и словенској) лингвистици	243
Владан З. Јовановић: Српска терминологија у <i>Речнику словенске лингвистичке терминологије</i> из угла савременог стања српске лингвистике	253
Milan Harvalík: Slovánská onomastická terminologie v mezinárodním kontextu	267
Iveta Valentová: Slovenská onomastická terminológia	277

IV. СТАНДАРДИЗАЦИЈА ТЕРМИНА У ПРОШЛОСТИ И САДАШЊОСТИ. ТЕРМИНИ И КЊИЖЕВНОЈЕЗИЧКА НОРМА

Виктор Д. Савић: Српски називи документа у средњем веку – према самим документима (1189–1346)	291
Исидора Г. Бјелаковић: Синонимија у терминологији код Срба у 18. и 19. веку (математичка географија и астрономија)	305
Александар М. Милановић: Развој српске термилошке мисли у 19. веку: допринос Лазе Костића	317

Марина С. Јањић: Школска терминологија у дијахронијској перспективи	331
Ewa Wolnicz-Pawłowska: Problemy terminologiczne w działalności UNGEGN	343
Tanja Fajfar: Jezikovnokulturna ustreznost kot terminološko načelo	351
Mojca Žagar Karer: Terminološko svetovanje: izkušnje in perspektive	361
Lana Hudeček: Anglizmi u hrvatskome nazivlju	371
Milica Mihaljević: Terminologija kao deskriptivna ili preskriptivna znanost – stanje u Hrvatskoj	383

V. ТЕРМИН И ЛЕКСИЧКИ СИСТЕМ

Милорад П. Дешић: Специјална лексика и полисемија	407
Рајна М. Драгићевић: Детерминологизација као процес богаћења општег лексичког фонда	417
Mariusz Górnicz: Czy naukowcy z krajów słowiańskich lubią terminy metafory?	425

VI. ФУНКЦИОНАЛНА РАСЛОЈЕНОСТ ТЕРМИНОЛОШКОГ ИЗРАЗА – НАУЧНА, ПРОФЕСИОНАЛНА (СТРУЧНА) ТЕРМИНОЛОГИЈА И СПЕЦИЈАЛНА ЛЕКСИКА ДУХОВНЕ И МАТЕРИЈАЛНЕ КУЛТУРЕ НАРОДНИХ ГОВОРА

Ружица С. Левушкина: Лексеме из општег лексичког фонда као термини у сфери православне духовности	439
Альбіна Анатоліївна Ковтун: Способи непрямой номінації релігійних понять в українській мові	451
Ђорђе Р. Оташевић: Рад на српској слободнозидарској терминологији	461
Гордана Р. Штасни: Термини у домену нанотехнологије	469
Оксана Чмелікова-Газдошова: Субстантивовані прикметники в українській і чеській юридичній термінології	481
Бојана С. Милосављевић: Филозофска лексика у речнику и у говору	493
Милан С. Ајдановић: Грецизми у српском географском терминосистему	509
Валентина Федоровна Новодранова: Когнитивное моделирование терминосистемы предметной области знания	521
Ольга Михайловна Рылкина: Способы терминообразования русских нозологических терминов (на материале русскоязычной терминологии детской кардиологии)	529

Тамара Валентиновна Рожкова: Статус и типологизация глагола в медицинской терминологии	537
Елена Викторовна Рыжкина: О некоторых динамических процессах в современной русской терминологии	549
Маргарита Николаевна Лазарева: О соотношении интернационального и национального в научных названиях растений (на материале русского языка)	557
Оксана Вікторівна Нарушевич-Васильсва: Семантико-тематична та категорійно-поняттєва організація української термінології харчової промисловості	567
Драгана И. Радовановић: Од Вукове трпезе из његовог Рјечника до Матичиног једнотомника	577
Неђо Г. Јошић: Народни називи воћака код Срба и критеријуми њиховог раслојавања	587
Мирјана С. Петровић-Савић: Из географске терминологије Јадра	599
Ивана В. Лазић-Коњик: Лексика традиционалне културе према тематским пољима	613
Софија Ј. Мићић-Кандијаш: Лексиколошки и лексикографски аспекти превођења енглеских медицинских израза на српски	625

VII. ЕЛЕКТРОНСКЕ ТЕРМИНОЛОШКЕ БАЗЕ ПОДАТАКА И ЊИХОВА ПРИМЕНА У ТЕРМИНОЛОГИЈИ, ТЕРМИНОГРАФИЈИ И ЛЕКСИКОГРАФИЈИ. ТЕРМИНОЛОШКИ САЈТОВИ И ПОРТАЛИ

Александр Васильевич Зубов: Способы автоматического извлечения терминов из текста	639
Paweł Kowalski, Zofia Rudnik-Karwatowa: Wykorzystanie terminologii w systemie informacyjno-wyszukiwawczym językoznawstwa sławistycznego iSybisław	643
Maja Bratanić, Ana Ostroški Anić, Siniša Runjaić: Od baze do portala – razvoj nacionalne terminološke infrastrukture	657
Jana Levická: Počiatky slovenskej terminologickej databázy a jej súčasnosť a budúcnosť	667
Максим Олегович Вакуленко: Віртуальна українсько-російсько-англійська термінографічна лабораторія з фізики: сучасні лінгвістичні технології у фаховій мові	679

ФИЛОЗОФСКА ЛЕКСИКА У РЕЧНИКУ И У ГОВОРУ*

Бојана С. Милосављевић**

У раду се филозофска лексика посматра с два аспекта – с лексиколошко-лексикографског (на корпусу наших дескриптивних речника) и с комуникативно-прагматичког (у говору свакодневне комуникације). На тај начин сагледава се однос филозофске и нефилозофске лексике у српском језику, као и специфичност употребе филозофске лексике у различитим типовима дискурса разговорног језика на примеру дискурсних формула.

Кључне речи: филозофска лексика, општеупотребна лексика, речник, разговорни језик, дискурсне формуле, детерминологизација, колоквијализација

Филозофија се у најширем смислу одређује као наука која се бави основним, темељним проблемима стварности, постојања, знања, разума, вредности, ума и језика. Области њеног интересовања су разнородне и широке, те се филозофијом може сматрати сваки облик научног промишљања којим се тежи дати одговор на питање везано за човеково постојање и делање. Основни инструмент филозофије као науке јесте језик, а њене важније методе сазнавања стварности јесу дијалог и питање. Помоћу језика филозофија „приређује предметност подобну за промишљање“ (Копривица 2012: 299).

Појмовно-терминолошки систем филозофије, за разлику од већине других теоријских дисциплина, одликује се екстензивношћу, како у квантитативном тако и у квалитативном смислу. Разлог томе треба тражити у чињеници да су се многа филозофска мишљења традиционално уобличавала у различите „филозофске школе“, које су, свака за себе, развијале и свој појмовно-терминолошки апарат и своје учење.

Отуда је потреба за издавањем речника филозофских термина препозната и као научни задатак – да се дају информације „о основном значењу појединих филозофијских појмова“, али и као „неминовни културни задатак наше данашњице“ с обзиром на то да се „за филозофијске књиге и расправе не

---

* Рад је настао у оквиру пројекта Института за српски језик САНУ бр. 178009 *Лингвистичка исцртавања савременог српског књижевног језика и израда Речника срскохрватског књижевног и народног језика САНУ*, који у целини финансира Министарство за просвету и науку Републике Србије.

** Учитељски факултет, Београд; bojmilosav@ptt.rs

занимају само они који се специјално баве том струком, него и много шири наши образовни кругови“ (Филиповић 1989: 5).

Издавање термилошких речника из области филозофије био је један од првих корака у настојањима да се језик филозофије, с једне стране, терминологизира, а с друге, и стандардизује. Но, упркос постојању неколиких филозофских речника¹, по мишљењу појединих аутора, српска филозофска терминологија не само да још увек није стандардизована него је актуелна термилошка употреба речи за главне појмове крајње хаотична (нпр. за грчки појам *εἶναι*, односно лат. *esse* у нашем језику се паралелно употребљава неколико термина *биће*, *бивсћивовање*, *бивсћиво* и *бишћак*, иако се у већини језика налази по један термин) (Копривица 2012: 302).

Издавање термилошких речника имало је за циљ и раздвајање теоријског, термилошког, стручног језика од општег, свакодневнoг језика, јер, како је својевремено рекао В. Филиповић, састављач и уредник *Филозофског рјечника* — „основно значење многих филозофских термина који су ушли у свакидашњи колоквијални говор ваљало је адекватно протумачити, јер им је у свагдашњој употреби искривљен смисао“ (1964: 5). Језиком лингвистике пак не би се могло рећи да је смисао филозофских речи „искривљен“, али се сасвим сигурно може констатовати да је, под утицајем различитих чинилаца, језичких и изванјезичких, значење многих филозофских речи у општем језику промењено, односно трансформисано. Промењен је денотат, употребни контекст и значење, и то тако што је најчешће пренесено неким језичким механизмом полисемије (метафоре или метонимије) (Рудницка 2000: 75). Такође и честа употреба неких термина ван језика струке може семантички истрошити њихово термилошко значење (Босилков 1980, према Оташевић 2008: 102).

Наведено запажање В. Филиповића било нам је подстицај да филозофску лексикку посматрамо у општејезичким, нетермилошким оквирима, и то с два аспекта – с лексиколошко-лексикографског (на корпусу наших дескриптивних речника) и с комуникативно-прагматичког (на корпусу писаних извора, махом електронских, али и на корпусу усмених језичких потврда). Циљ нам је био да сагледамо однос филозофске и нефилозофске лексике у српском језику, као и да укажемо на специфичност њене употребе у различитим типовима дискурса разговорног језика, посебно на специфичност њене идиома-

¹ У наше значајније речнике филозофије убрајају се речници Светислава Марића и Владимира Филиповића. Речник С. Марића представља први речник филозофских термина на српском језику, штампан први пут 1932. године, док речник В. Филиповића представља један од важнијих лексикографских подухвата на српскохрватском језичком подручју, чије је прво издање штампано 1964. године (в. Филиповић 1989). Иначе, у филозофској литератури наишли смо на велик број речника филозофских термина, појмова, филозофа и сл. који су преводи махом са енглеског језика.

тизоване употребе. И један и други аспект сагледавања филозофске лексике тиче се статуса филозофске лексике у нашим дескриптивним речницима, односно у лексичком систему српског језика.

Филозофска лексика, као специјална, термилошка лексика досад није била предмет савремених лингвистичких истраживања у нашој средини. У мањој мери је изучавана са дијахронијског аспекта (Жуњић 1983; Капустина 2016). Није била предмет савремене језичке анализе ни многа друга лексика термилошког карактера, тако да то што је филозофска лексика изостала из савременог лингвистичког описа само је последица досадашњег стања у лингвистичким истраживањима српске терминологије.

I. ЛЕКСИКОЛОШКО-ЛЕКСИКОГРАФСКИ АСПЕКТ. Филозофска лексика, као и опште лексика специјалног значења, представља посебан слој у лексичкој структури савременог српског језика. Посебном је чини њено обележје мисаоности, апстрактности, због чега је основно средство појмовног, теоријског језика који служи за промишљање стварности у научним оквирима филозофије, као и за теоријска разматрања у оквирима других наука и друштвених области (психологија, религија, социологија, политика, економија, књижевност и др.).

Лексика из сфере филозофије обухвата грцизме и латинизме, који су се семантички, морфолошки и творбено прилагодили нашем језику (нпр. *ајсџиракција*, *ајсџиракџан*, *ајсџираховаци*; *идеја*, *имјресција*, *имјрессионизам*, *имјрессионист*, *јроблем*; *филозофија*, *филозоф*, *филозофирати*, *филозофски*), али и знатан део домаће лексике која је у неком од својих значења развила и термилошко, филозофско значење (*биће*, *бити*, *сушћина*).

У нашим дескриптивним речницима филозофска лексика обично се обележава квалификатором *фил.* (филозофија, филозофски).

Лексика из домена логике у речницима српског језика пак посебно се описује и обележава се квалификатором *лог.* (логика, логички) иако је логика једна од филозофских дисциплина као што су то, на пример, и онтологија, етика, естетика и др. Тако су као термилошке јединице из области логике означене лексеме: *королар* 'став или закључак који следује као природна последица из већ доказних поставки' (Речник САНУ); *индуција* у значењу 'извођење општих закључака, судова из појединих случајева, судова; резултат индуковања' (Речник САНУ); *јредикаџи* у значењу 'оно што се у суду казује о предмету' (Речник МС) и др.

Потребу за раздвајањем филозофске лексике од лексике из области логике видимо у чињеници да у свом метајезику и филозофија и логика користе само на формалном плану исте лексичке јединице, док им се семантички садржаји разликују. Термин *модус*, на пример, у логици има значење 'начин логичког закључивања, један од видова који може имати схема ставака, премиса при логичком закључивању', док у филозофији тај термин значи 'начин

постојања, бивања' (уп. Речник САНУ). И термин *садржај* се различито користи у филозофији и логици. У филозофији се њиме означава оно што је 'основно, битно у појавама, процесима развитка што одређује њихову суштину', а у логици 'скуп битних обележја нечега како се одражава у свести, схватању' (уп. Речник МС).

У Речнику САНУ и у Речнику МС, филозофска употреба речи не назначује се само квалификаторима као што су *фил.(озофија)* и *лог.(ика)* него се то понекад чини и у самом лексичкосемантичком опису, дефиницији, квалификацијама типа 'у античкој материјалистичкој филозофији' (в. *сџихија*, Речник МС), 'према идеалистичкој филозофији' (в. *џрансценденџалан*, Речник МС), 'у Хегеловој филозофији' (в. *џеза*, *џријада*, Речник МС), 'по учењу немачког филозофа Ничеа' (в. *наџчовек*, Речник САНУ), 'у стоичкој филозофији старих Грка' (в. *џнеума*, Речник МС) и др.

Овакво лексикографско представљање филозофске лексике у српском језику, као и паралелна употреба двају квалификатора – *фил.(озофија)* и *лог.(ика)*, указују на то да би се на сличан начин могли успоставити и критеријуми за класификацију филозофске лексике, односно за издвајање тематских група у оквиру овог типа лексике. Један од критеријума могле би бити филозофске дисциплине, где би се, попут издвајања лексике из области логике, посебно издвајала и терминолошка лексика онтологије (метафизике), епистемологије, етике, естетике, аксиологије и др. Други критеријум би могле бити филозофске школе, филозофска учења, па би се сходно томе оделито говорило о терминолошкој лексици Платоновог филозофског учења, о схоластичкој терминолошкој лексици, о лексици емпиризма, о лексици материјализма, о лексици позитивизма итд. Може се говорити, наравно, и о општефилозофској лексици, о лексици која се не везује посебно ни за једну филозофску школу, нити за неко филозофско учење, нити за конкретне филозофе и сл. будући да је, како смо истакли, главнина филозофске лексике у Речнику САНУ и Речнику МС маркирана најопштије – само као филозофска.

2. Мада се једнозначност издваја као важна лексичкосемантичка карактеристика терминолошке и специјалне лексике уопште, за филозофску лексику, према прегледаном корпусу, може се рећи да је свега неколико типова лексике који се семантички реализују најчешће само као речи из домена филозофије. То је махом лексика којом се именују филозофске дисциплине – *гносеологија*, филозофски правци, покрети – *гносџицизам*, *фидеизам*, филозофска учења, филозофске школе – *еџикуреџсџиво*, *џеодицеја*, *хераклиџизам*, присталице и следбеници појединих филозофа, филозофских школа – *еџикурејац*, *џериџаџеџиџ*, *џлаџионисџ(а)*, *џлаџионовац*, *џлаџионичар*, *сколасџиџ*, *сколасџиџчар*, строго одређени појмови – *емџирија*, *силогизам* и др.

Јасно је да је филозофска лексика поглавито везана за област филозофије и њених дисциплина, али, с обзиром на њен велики утицај на развој научне

мисли, чињеница је да се везује и за друге науке, као и за науку уопште. Отуда се филозофски термини, с истим или сличним семантичким садржајем, јављају и у другим научним областима. Термини *негација*, *објекат*, *јуредикат* јављају се у лингвистици, у социологији се јавља термин *субјективизам*, у психологији термин *кашарза* итд. С друге стране пак има и општенаучне лексике – нпр. *категорија*, *класификација*, *критеријум*, *принцип*, *проблем*, *систем*, *теорија* – која се својим значењем и употребом најчешће не може изричито везати за одређену науку, али видно је да је по свом апстрактном значењу јединица теоријског метајезика и служи да се њоме сложени научни појмови на најуниверзалнији начин или класификују или систематизују. Примера ради, грцизам *проблем* је, у Речнику МС, једнозначан и одређује се врло уопштено као 'теоријско или практично питање које треба решити; тежак задатак, спорно питање'. Колокације са речју *проблем* – *проблем одгоја*, *социјални проблем*, *економски проблем*, *математички проблем*, *национални проблем*, *лични проблем*, *животињи проблем* – дате уз ову дефиницију, али и друге које нису посведочене у Речнику МС, али се свакако налазе у језику – *проблем с новцем*, *проблем с децом*, *проблем с варењем* и др. – потврђују да је реч о тзв. универзалном класификатору сложене ситуације (Зализњак 2012: 413).

Филозофска лексика употребљава се још и у језику политике, економије, али и у разговорном језику, где као терминолошка лексика, разним семантичким трансформацијама, губи обележје специјализоване филозофске лексике и постаје део општеупотребног лексичког фонда. Оно што је ипак важно нагласити јесте да у границама свог терминосистема остаје и даље термин (Рудницка 2000: 75). За илустрацију наводимо следећи пример – *идеја* је изворно филозофски термин, јавља се у језику науке (нпр. у књижевности), али је широко заступљена у језику свакодневице, где ступа у синонимне односе са различитом лексиком, научног и ненаучног карактера, као што је *мисао*, *појам*, *представа*, *слика*, *омисао*, *замисао*, *жеља*, *намера*, *план* и др. (нпр. *Идеја брака ми је ситрана*; *Идеја ми је да оснујем удружење љубитеља ситаре књиге*, *Прихватили су његову идеју да се ише министру* и др.).

Овакво прожимање специјалне и неспецијалне лексике онемогућава повлачење јасне границе између лексичког фонда језика филозофије и општег лексичког фонда. Да је у извесним случајевима тешко раздвојити филозофску терминолошку јединицу од нетерминолошке показују нам и други семантички описи појединих речи у речницима српског језика.

Наиме, консултујући Речник САНУ и Речник МС, јединице филозофског терминолошког система понекад се не препознају примарно као термини – њихова терминолошка значења су потиснута, те се у лексичком опису ових речи као примарно значење наводи њихово нетерминолошко значење. Тако Речник МС у лексичкосемантичком опису грцизма *стихија* као филозофско

значење квалификује тек пето од укупно шест значења и подзначења – ’у античкој материјалистичкој филозофији један од основних елемената природе (ватра, вода, ваздух, земља)’, док као примарно значење наводи опште значење – ’природна појава која се истиче силном рушилачком снагом’. У истом овом речнику код речи *йесимизам* предност у навођењу значења даје се такође нетерминолошком значењу ’склоност да се све види у мрачном светлу, у безнадности’ проистеклом из терминолошког значења ’филозофски поглед на свет прожет суморношћу, сумњом и безнадношћу, који сматра да је свет у својој бити само зло’.

С друге стране, има и речи које речници српског језика описују као филозофске термине, али које већина носилаца српског језика не препознаје као такве или им нису блиске у њиховом језичком осећању. Једна од тих речи је реч *циник*. Према лексикографским изворима (Речник МС), *циник* је изворно филозофски термин са значењем ’припадник филозофске школе коју је у 4. ст. пре н. е. основао Сократов ученик Антистен и која је одбацивала моралне норме засноване на друштвеним обичајима’. Ова реч је у општем језику развила секундарно значење ’заједљив човек; онај који је равнодушан на добро и зло, који презире друштвене моралне норме и обавезе, који се свему руга и коме ништа није свето’. Иако је ово потоње значење у семантичкој структури речи *циник* рангирано као хијерархијски ниже значење, оно је у језичком осећању носилаца српског језика примарно, а често и једино.

С друге стране, има и великог броја лексема из општег лексичког фонда које се везују за филозофију, у стручној јавности се третирају као термини, али у Речнику САНУ и Речнику МС нису забележене као речи с филозофским значењем. То је, како смо могли приметити, већином лексика домаћег порекла шире семантичке структуре, као што су *вајџра*, *врлина*, (*врхунско*) *добро*, *друштво*, *једно*, *космос*, *крейшање*, *мноштво*, *сазнање*, *сврха*, *узрок* и др. Овај случај је, како је Д. Гортан Премк увидела, „за лексикографе теоријски и практично најкомпликованији, а веома чест, када лексема у основној реализацији функционише и као реч општег фонда и као термин [...] Компликованости доприноси и то што им је садржај приближно исти и у једноме и у другоме систему“ (Гортан Премк 1997: 124).

Сви ови описани случајеви недвомислено потврђују запажање које је већ раније изнето у лингвистичкој литератури, а које се, у најгрубљим цртама, своди на констатацију да је у језику веома изражено прожимање и саодношење специјалног и неспецијалног, општег лексичког фонда. У науци о језику та се међузависност терминолошке и нетерминолошке лексике сагледава кроз неколико језичких процеса – кроз процес *йтерминологизације* и *дейтерминологизације*². Терминологизација се обично види као један од начина интелек-

² У славистичкој литератури може се наћи велик број радова с темом терминологизације и детерминологизације. Ови језички процеси се у литератури или појмовно одређују с

туализације језика, док се процес детерминологизације пак доводи у тесну везу с процесом богаћења општег језика (Гортан Премк 1997: 123), односно с процесом развијања нове лексике (Оташевић 2008: 100)³.

Но, термини, када из својих термилолошких система уђу у општи језик, не само да развијају полисемију, ону метафоричну, него „и ону фигуративну, експресивну“ (Гортан Премк 1997: 123). Термин *илајонизам* као 'идеалистичка филозофија античког грчког филозофа Платона и његових следбеника' развио је фигуративно значење 'одсуство сваке страсти, чулности, љубави' (Речник МС); *стиоцизам* 'филозофски правац у античкој Грчкој по коме је, пре свега, морална снага, савладавање страсти, равнодушно подношење добра и зла највиша врлина' фигуративно се употребљава у значењу 'чврстоћа, постојаност, стрпљивост у животним искушењима' (Речник МС).

Примећујемо пак да фигуративна, односно експресивна значења детерминологизоване филозофске лексике неретко садрже и негативне конотативне елементе, те се у говору иронично употребљавају. *Цинизам*, термин којим се именује 'филозофско учење циника', иронично се употребљава у значењу 'омаловажавање друштвених обичаја, морала и пристојности; заједљивост, груба отвореност' (Речник МС); *сколасџика* 'филозофија средњег века која се заснива на логицизму сједињеном с хришћанским учењем' у ироничној употреби има значење 'бесплодно умовање, формално знање без везе са животом и праксом' (Речник МС); иронично се употребљавају и речи *филозофија*, и то у значењу 'мудријашење, мудролија', и *филозофирати* у значењу 'мудријашити, мудровати', као и *филозоф* у значењу 'мудријаш' (Речник МС) итд.

Поједина термилолошка лексика појављује се и у релативно устаљеним лексичким спојевима (као изрази и дискурсне формуле⁴). Отуда у одређеним случајевима можемо говорити и о идиоматизованој употреби филозофске лексике.

II. ИДИОМАТИЗОВАНА УПОТРЕБА ФИЛОЗОФСKE ЛЕКСИКЕ. Под идиоматизованом употребом лексике подразумевамо редовно, уобичајено, а понекад и систематско спајање „најмање две лексеме, а често више њих, како семантичких тако и функцијских, [...] унутар одређене синтагме или реченице“ (Прћић 1997: 115). Неке од тих идиоматизованих употреба бележе речници. Нарочито бележе изразе, односно фразне лексеме (према терминологији Т.

различитих аспеката, нпр. са семантичког, семиотичког и др. (в. нпр. Холубова 2001; Рудница 2000) или се о њима говори на примеру лексике из одређених научних области (в. нпр. Жагар 2005).

³ У процесе развијања нове лексике овај аутор наводи још и терминологизацију, универбацију, генерализацију, скраћенице, појаву нових деривационих морфема, попридевљавање глагола, прилога на *-ли*, развијање множине код градивних именица, негацију и именичко мовирање за жене вршиоце неког посла.

⁴ Т. Прћић разликује три врсте идиома: фразеолошке лексеме (изрази), дискурсне формуле и изреке (Прћић 1997).

Прћића). Као израз јавља се устаљена језичка јединица *женска логика* 'расуђивање које се заснива на осећањима, а не на објективним разлозима' (уп. Речник САНУ, изразе са лексемом *логика*); затим, *фикс-идеја*, *фиксна идеја* 'мисао, помисао на што, намера, жеља и сл. којег стално некога опседа, обузима, прогони, мучи, уобразиља, мора'; ту су и *биџи* у *нечијим идејама* 'бити под нечијим утицајем, бити приврженик, заступник, присталица, нечијих начела, погледа, схватања'; *даџи* *идеју некоме* 'предложити некоме нешто као могућност, решење, дати некоме савет како или шта да учини'; *доћи*, *долазити*, *надоћи*, *надолазити на идеју* 'схватити, схватати, закључи(ва)ти, досетити се, досећати се, решити се, решавати се на нешто, одлучивати се' (уп. Речник САНУ, изразе с лексемом *идеја*); *из њпринципа* 'према својем убеђењу, уверењу'; у *њпринципу* 'у општем, у основном смислу' (уп. Речник МС, изразе с лексемом *њпринцип*); *немаџи њојма о нечему* 'не знати баш ништа о нечему'; *он је њојам за себе* 'он је своје врсте човек, није налик на друге, особењак'; *убиџи кога у њојам* 'до краја, потпуно побити нечије мишљење'; *изгубиџи њојам о времену* 'сасвим, потпуно изгубити временску оријентацију' (уп. Речник МС, изразе с лексемом *њојам*) и др.

Дискурсне формуле – „реченице, а понекад и синтагме, чија је употреба конвенцијом утврђена приликом почињања, одржавања и завршавања комуникације, у склопу одређеног комуникационог догађаја“ (Прћић 1997: 128) – као посебну језичку манифестацију идиоматизоване употребе речи, речници у мањој мери бележе или их готово уопште не констатују. Упркос томе, ми смо у нашем корпусу издвојили неке дискурсне формуле са филозофском лексиком. Издвојили смо дискурсне формуле са лексемом *њроблем*, са лексемом *идеја*, са лексемом *џеорија* (и *џеоретисаџи*) и са лексемом *филозофија* (и *филозофираџи*).

О којим и каквим дискурсним формулама је овде заправо реч, видеће се у даљем нашем излагању, где смо их детаљније представили узимајући у обзир на првом месту њихове комуникативно-прагматичке одлике.

Дискурсне формуле са речју *њроблем*

На дискурсне формуле са речју *њроблем* ми смо пажњу научне јавности већ скренули у једном нашем ранијем истраживању. Том приликом истакли смо да се *њроблем*, као интернационализам грчког порекла јавља врло често у говору свакодневне комуникације, да улази у састав најразличитијих лексичких и синтаксичких спојева, а да се нека од тих језичких образовања користе у типизираним дискурсним ситуацијама, те да о њима можемо говорити као о дискурсним формулама. Такође смо истакли да се већина тих дискурсних формула са речју *њроблем* у скоро истој форми и на исти начин користи и у енглеском језику, што нас је навело на закључак да у нашем језику

те формуле имају статус тзв. прагматичких англицизама (Милосављевић 2014: 396–397).⁵

На овом месту ћемо дискурсне формуле с речју *проблем* у српском језику детаљније представити узимајући у обзир шири прагматички контекст њиховог појављивања у говору, а реч је о следећим дискурсним формулама, односно изразима.

Израз, формула НЕМА ПРОБЛЕМА је израз који се у неформалној комуникацији користи двојако:

а) као израз слагања, прихватања (уп. пр. 1) или б) као одговор на захваљивање (уп. пр. 2).

- (1) (разговор међу пријатељима, СМС порука)

А: Касним, ако можеш, сачекај ме.

Б: *Нема проблема!*

- (2) (телефонски разговор међу пријатељима)

А: Хвала ти још једном! Ја сам јуче звала али нико ми се није јављао на телефон.

Б: *Ма нема проблема!*

Ту је и формулаички израз ПРОБЛЕМ ЈЕ ТО (У ТОМЕ) ШТО ... којим се у усменој и писаној комуникацији формалног и неформалног стила указује на одређену сложену ситуацију.

(у разговору пријатеља)

Проблем је у томе што се они нон-стоп паркирају испред наше куће.

Формулаичким изразом (ТО ЈЕ) ТВОЈ (ЊЕГОВ...) ПРОБЛЕМ! у усменој комуникацији се на неформалан начин одбија прихватање одговорности за насталу ситуацију, односно одриче се умешаност у њу исказујући истовремено и осећај равнодушности према томе и незаинтересованост за њено решавање и сл.

- (1) (спортиста у усменом обраћању)

Добро смо се спремили за меч са Партизаном ... Знамо квалитет Партизана, као и да су у кризи, али *што је њихов проблем...*

- (2) (разговор међу колегама)

Кад ти кажем, то је истина, а то што те истина погађа, *што је твој проблем!*

Сличног значења и употребне вредности претходном изразу је и израз ТО НИЈЕ МОЈ ПРОБЛЕМ:

⁵ У том истраживању опсежније смо се бавили изразом ИМАТИ ПРОБЛЕМ СА (НЕКИМ ИЛИ НЕЧИМ), којим се показује да субјекат има, подноси одређене тешкоће у вези с неким или нечим, а која се користи и у усменој и у писаној комуникацији формалног и неформалног стила (нпр. *имајши проблем с комшијама, имајши проблем са желуцем, имајши проблем с комјју-шером* и др.) (Милосављевић 2014).

(разговор између комшија)

А: Мени прокишњава стан... Треба кров да се поправи.

Б: *То није мој њроблем!* Шта ја имам с тим?!

И питања Који је твој проблем? или У чему је проблем? формулаичког су карактера. Упућују се саговорнику у неформалној усменој комуникацији када се сматра да се понаша непримерено, када се мисли да не постоји разлог таквом понашању.

(разговор међу пријатељицама)

А: Шта је с тобом?! *Који је њвој њроблем?!*

ИМАШ (НЕКИ) ПРОБЛЕМ С ТИМ? такође је дискурсна формула којом говорник у комуникацији неформалног стила неблагонаклоно реагује на саговорникове прекоре, негодовања, замерке и сл.

(разговор између колега)

А: Опет касниш.

Б: Па?! *Имаш неки њроблем с тим?!*

Дискурсном формулом БЕЗ (ИКАКВИХ) ПРОБЛЕМА (УРАДИТИ НЕШТО) у писаној и у усменој комуникацији снижене формалности исказује се неверица, чуђење, неодобравање и сл. да је неко у психо-физичком стању вршити одређену радњу, да се усуђује на то и сл.

(1) (у наслову новинског текста о шездесетогодишњаку)

Без њроблема трчи полумаратон!

(2) (у усменом разговору познаника)

И без њроблема она пусти кера међу децу. Он их њуши, облизује...

Дискурсне формуле са речју *идеја*

Велики значењски и дистрибуциони потенцијал у језику свакодневне комуникације има и лексема *идеја*. По пореклу, *идеја* је грцизам, који се, како показује Речник САНУ, као филозофски термин остварује у двама филозофским терминосистемама, у филозофији идеализма и у филозофији материјализма. И изван језика филозофије, реч *идеја* показује велики семантички потенцијал. У Речнику САНУ засведочено је седам нетерминолошких значења, као и четири израза са речју *идеја*. У разговорном језику пак приличан је број и готових дискурских формула, израза са овом филозофском лексемом својствених типизираним комуникативним ситуацијама. То су следећи изрази.

Израз упитно-узвичног значења Откуд (ти, му) ИДЕЈА да ... је израз којим говорник у неформалној комуникацији, усменој и писаној, исказује чуђење,

неверицу, неодобравање и сл. поводом тога да је нешто узето као могућност, решење и сл.

(1) (политичар у усменом говору)

Обрадовић: *Оћкуда им идеја да потписују споразуме са једном освајачком, империјалном, злочиначком и криминалном организацијом какав је НАТО?* (сл. извор).

(2) Не знам *оћкуд ти идеја да* је она преписала задатке јер сам видела да је све сама урадила? (сл. извор)

(3) *Оћкуд ти идеја да* ми идеш на живце?! (сл. извор)

И израз ЧИЈА ЈЕ (ОВО, ТО) ИДЕЈА сличног је значења и употребе као и претходни израз.

(1) Православна хистерија: *Чија је била идеја да* се освешта градска вода у Новом Саду? ... Ово је први пут да се овако нешто дешава у Србији (сл. извор).

(2) *Чија је ово идеја:* Поставили клима уређај преко споменика културе! ... У озбиљној земљи која води рачуна о споменицима културе – не би смело да се дешава да они буду прекривени клима уређајима (мојатв, сл. извор, 14. 07. 2016)

КАКВА ИДЕЈА! је формулаички израз којим се у неформалном говору, усменом и писаном, с неверицом, а често и иронично, наглашава, истиче нечија намера, замисао да нешто уради или оно што је већ урадио:

(1) *Каква идеја!* Шведска ће мигранте сместити на крузер! (Ало, сл. извор, 19. 02. 2016)

(2) *Каква идеја!* Лажним саобраћајним возилом се пробијао кроз саобраћај! (Телеграф, сл. извор, 8. 07. 2016)

Дискурсном формулом узвичног значења ИМАМ ИДЕЈУ! говорник у усменој комуникацији неформалног стила саговорнику на радостан начин најављује да ће му нешто предложити, обично неку заједничку активност, или му скреће пажњу и даје на знање да је дошао до решења неке сложене ситуације:

(1) *Имам идеју!* Играћемо жмурке!

(2) *Имам идеју!* Убацићемо уложак у чизме!

НЕМА(М) ИДЕЈУ КАКО/ШТА ... је израз којим у усменој комуникацији неформалног стила говорник казује да не зна баш ништа о нечему и да се, због тога, налази у безизлазној ситуацији.

Немам идеју како да се решим влаге у купатилу!

Потпуно синониман овом изразу је израз НЕМАТИ ПОЈМА.

Дискурсне формуле са речју *теорија* и *теоретисаши*

Грцизам *теорија* Речник МС, иако се доста уопштено семантички описује, настоји дефиницијама обухватити већину његових значењских аспеката,

те су тако забележена четири значења. Израза са речју *теорија*, према овом речнику, нема. У дискурсу разговорног језика ми смо приметили следеће изразе формулаичког типа.

НЕМА ТЕОРИЈЕ ДА ... је дискурсни израз којим у усменој неформалној комуникацији говорник на хиперболичан начин исказује највиши степен сумње у добар изглед на успех, у остварење онога што се пропозицијом исказа износи.

- (1) *Ма нема теорије да Партизан изгуби!*
- (2) *Нема теорије да се предомислим.*

Потпуно синониман овом изразу је израз НЕМА ШАНСЕ (уп. *Нема шансе да Партизан изгуби*).

Формулаички израз НЕМА ТЕОРИЈСКЕ ШАНСЕ ДА ... има исто значење и исту употребну вредност као и претходни израз НЕМА ТЕОРИЈЕ ДА ..., с тим што је експресивнији од њега.

- (1) *Нема теоријске шансе да се промене правила конкурса.*
- (2) *Уверена је да нема теоријске шансе да би пала у несвест и колабирала као њене колегице. (ел. извор)*

Споменули бисмо и дискурсну формулу са глаголом *теоретисајти* (изведеним од им. *теорија*) ДА НЕ ТЕОРЕТИШЕМО(О) ВИШЕ којом говорник прекида обично дужи говор или расправу и сл. како би поентирао нечим (констатацијом, питањем и др.). Дакле, ова би формула спадала у тзв. финалне дискурсне формуле.

Да не теоретисајмо више, мене теорије не интересују, само пракса и искуство. Дакле, која су места добра за излазак? (ел. извор)

Дискурсне формуле са речју *филозофија* и *филозофирајти*

Реч *филозофија* филозофско значење остварује на два начина: 1) као наука уопште и 2) као учење одређеног филозофа (Речник МС). Поред ових значења, има и још пет других, секундарних значења, док израза са речју *филозофија* нема. Дискурсни формула са речју *филозофија*, према нашем увиду, има две. Погледајмо и које су.

Дискурсна формула ТО (ТИ, ВАМ) ЈЕ ЦЕЛА ФИЛОЗОФИЈА (НЕЧЕГА)! ... је формула која се јавља у усменој и писаној комуникацији неформалног стила као (завршна) формула приликом давања објашњења, упутстава, инструкција, односно приликом исказивања свог мишљења, става и сл. којом се саговорник убеђује, уверава да је оно што је садржина објашњења, упутства, мишљења и сл. врло једноставно, лако за разумевање, за решавање и сл.

Пре него што нанесеш крему на косу, покапај две-три капи маслиновог уља, и *ио ти је цела филозофија [прављења маске за косу]*, нема шта!

У истом контексту и с истим значењем може се јавити и формулаички израз ЦЕЛА ФИЛОЗОФИЈА (НЕЧЕГА) ЈЕ ... За разлику од претходног, који се јавља као завршна формула у чину објашњења и сл., овај се израз јавља на почетку, као увод у објашњење, за исказивање става, мишљења и сл.

Мислим да се *цела филозофија доброг хлеба* своди на стрпљење. Људи мисле да месити хлеб је не знам ни ја каква наука, а у ствари, да га умесиш је само мали део, и то не нешто компликовано (сл. извор).

Забележили смо и формулу са глаголом *филозофирати*, глаголом мотивисаним самом речју *филозофија*. То је израз ДА НЕ ФИЛОЗОФИРАМ(О) ВИШЕ ... који се као финална, завршна дискурсна формула употребљава на исти начин као и формула ДА НЕ ТЕОРЕТИШЕМ(О) ВИШЕ ..., а о којој је већ било речи. За илустрацију наводимо овај пример:

Да не филозофирам њревише, хвала играчима и хвала публици, која нас прати свих ових година! (сл. извор)

* * *

У овом осврту на филозофску лексику у лексичком систему српског језика представили смо начине представљања овог специјалног лексичког слоја у дескриптивним речницима српског језика, као и видове њеног идиоматизованог појављивања у различитим типовима дискурса разговорног језика. Нашом анализом дошли смо до следећих запажања.

Филозофска лексика се уклапа у лексички систем српског језика богаћећи га на свим његовим плановима – на лексичкосемантичком, на лексичкотворбеном, на фразеолошком, као и на комуникативно-прагматичком.

Широко је распрострањена не само у науци (лингвистика, математика, психологија, социологија, књижевност и др.) него и у другим сферама човекове делатности (политика, економија), али и у свакодневном животу. Изван језика струке, ова лексика показује склоност ка полисемији и показује велики дистрибуциони потенцијал. Улази у разнородне лексичке и синтаксичке спојеве, посебно у говору свакодневне комуникације. Ти колокацијски спојеве се услед фреквентне употребе често окамењују на плану значења и на плану форме, постају дискурсна обележја одређених типова комуникативних ситуација, тако да на њих напослетку можемо гледати и као на дискурсне формулаичке изразе.

Отуда се може рећи да филозофска лексика у нетерминолошкој употреби, а нарочито употребљена у говору свакодневне комуникације, као и у склопу формулаичких дискурсних израза, често има поред функције именовања и прагматичку функцију. Информације о тој њеној прагматичкој функцији обично се не представљају у лексикографским описима будући да прагма-

тичка информација (конотативни елементи који су у вези с праксом честог коришћења ових речи у одређеном контексту, с праксом њиховог доживљавања у одређеној заједници и др.) није уткана непосредно у лексичко значење речи већ представља емотивни и евалуативни садржај похрањен у знању говорника.

Један од разлога због којег формулаички дискурсни изрази са лексиком филозофског карактера (*проблем*, *идеја*, *теорија*, *филозофија*) још увек нису добили језички опис у речницима јесте и тај што су то релативно нове језичке конструкције у нашем језику, чије ће описивање са лексичког, грама-тичког, лексикографског, нормативног и др. аспекта вероватно тек уследити. Неки од тих формулаичких израза, рецимо они са лексемом *проблем*, па и са лексемом *идеја*, дословне су преведенице с енглеског језика (семантички калкови) које путем медија улазе у наш језик и врло брзо се одомаћују. Други разлог је и тај што су дискурси у којима се филозофска лексика идиоматизује често емоционално маркирани, што се, на комуникативно-прагматичком плану, оцењује као стилска сниженост и приписује неформалним и непрестижним разговорним идиомима. Због тога, о детерминологодизацији, као о језичком процесу продирања изворно научне лексике у друге области живота, морамо говорити и у контексту колоквијализације, а не само у контексту интелектуализације, интернационализације језика и др.

ЛИТЕРАТУРА

- Гортан-Премк 1997: Д. Гортан-Премк, *Полисемија и организација лексичког система у српској језику*, Београд: Институт за српски језик САНУ.
- Жагар 2005: М. Жагар, Determinologizacija na primeru terminologije fizike, *Jezik in slovstvo* 50/2, 35–48.
- Жуњић 1983: С. Жуњић, Развој српске филозофске терминологије, *Зборник Филозофског факултета у Београду* XIII/2, 225–242.
- Зализњак 2012: А. А. Зализњак, Русские культурные концепты в европейской лингвистической перспективе: слово *проблема*, у: А. А. Зализњак, И. Б. Левонтина, А. Д. Шмелев (ур.), *Константы и переменные русской языковой картины мира*, Москва: Языки славянских культур, 410–418.
- Капустина 2016: Ј. Капустина, *Стара српска филозофска терминологија – иокушај аналитичке систематизације*, докторска дисертација у рукопису, Београд: Филозофски факултет.
- Копривица 2012: Ћ. Копривица, Биће и језик. Prilog standardizovanju srpske ontološke terminologije, у: I. Deretić (prir.), *Istorija srpske filosofije II. Prilozi istraživanju*, Београд: Evro-Gi-unti, 455–507.
- Марић 1932: С. Марић, *Филозофски речник*, Нови Сад: Књижара Славија.
- Милосављевић 2014: Б. Милосављевић, О интернационализму *проблем* у српском језику кроз призму дискурса, *Научни саставанак слависта у Вукове дане* 43/1, 395–405.

- Оташевић 2008: Ђ. Оташевић, *Нове речи и значења у српском језику*, Београд: Алма.
- Прћић 1997: Т. Прћић, *Semantika i pragmatika reči*, Sremski Karlovcı – Novi Sad: Idavačka knjižarnica Zorana Stojanovića.
- Речник МС: *Речник српскохрватског књижевног језика*, I–VI, Нови Сад: Матица српска, 1967–1976.
- Речник САНУ: *Речник српскохрватског књижевног и народног језика*, I–XIX, Београд: САНУ, Институт за српски језик САНУ, 1959–.
- Рудницка 2000: Л. И. Рудницкаја, О семантичкој трансформацији основних номинативних јединица у савременом руском језику, *ВИСНИК Житомирског државног универзитета имену Ивана Франка* 5, 74–77.
- Филиповић (ред.)³1989: V. Filipović (red.), *Filozofijski rječnik*, Zagreb: Nakladni zavod Matice hrvatske.
- Холубова 2001: V. Holubová, К појеті детерминологизације, у: М. Земличка (ур.), *Termina 2000: Sborník prispevku z 2. Konferencie 1996 a 3. Konferencie 2000*, Praha: Galén, 157–160.

Бояна С. Милосавлевић

ФИЛОСОФСКАЯ ЛЕКСИКА В СЛОВАРЕ И В РЕЧИ

Резюме

В работе философская лексика рассматривается в двух аспектах – лексикологическо-лексикографическом (на материале сербских толковых словарей) и коммуникативно-прагматическом (в речи повседневного общения). Таким образом анализируется соотношение философской и нефилософской лексики в сербском языке, а также специфичность употребления философской лексики в различных типах дискурса разговорного языка на примере дискурсивных формул.

Ключевые слова: философская лексика, общеупотребительная лексика, словарь, разговорный язык, дискурсивные формулы, детерминологизация, колоквиализация